

Elementi, oblici i kriteriji vrednovanja i ocjenjivanja u nastavi geografije – stanje u nastavnoj praksi

Vesna Milić, dipl. geograf
viša savjetnica u Agenciji za odgoj i obrazovanje
lipanj/srpanj, 2011.

Promijenjen je kontekst u kojem živimo

- Društvo čvrstog stanja - druga polovica 20. st.
- Društvo tekućeg stanja – početak 21. st.

Koje profesionalne kompetencije treba imati učitelj/nastavnik danas?

- U tradicionalnoj nastavi:
dobro poznavanje područja, dobre prezentacijske vještine
- U suvremenoj nastavi:
dobro poznavanje područja, dobre prezentacijske vještine,
interpersonalne vještine, vještine vođenja grupnog rada, vještine upravljanja osobnim resursima, vještine savjetovanja i davanja povratne informacije, vještine organiziranja složenih edukacijskih aktivnosti, **vještine praćenja i vrednovanja** individualnog i grupnog rada...
(Murry, 1998.)

*Glasnik Ministarstva prosvjete i športa
broj 2/Godina II./Zagreb, 5. ožujka 1996.*

Oblici Komponente	Elementi	Reakcije učenika: brzina, kvaliteta znanja, iznošenje	Ljestvica ocjena
Usmeno ispitivanje	razumijevanje	brza i točna	5
		polagana, ali bez pomoći nastavnika	4
		polagana, uz nastavnikovu pomoć	3
		djelomična i površna	2
		nije razumio	1
Pismeno ispitivanje	obrazloženje	izrazito točno, temeljito, opširno	5
		točno, temeljito, opširno	4
		prosječno	3
		nepotpuno, površno s pogreškama	2
		nesuvislo	1
	dokazivanje	izrazito logično i argumentirano	5
		logično, uvjerljivo s razumijevanjem	4
		djelomično logično i uvjerljivo	3
		površno	2
		nelogično i bez razumijevanja	1
Kartografska pismenost			

Dokumenti

- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 87/2008.)
- Nacionalni okvirni kurikulum (MZOŠ, 2010.)
- Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 112/2010.)

Nacionalni okvirni kurikulum (MZOŠ, 2010.)

- Promovira “**pedagogiju uspjeha za sve**”.
- Od škole se očekuje poučavanje učenika, poticanje i unapređivanje njihova **razvoja u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima** te sustavno praćenje njihova napredovanja.
- Očekuje se **pozitivna usmjerenost na učenikovu osobnost i postignuća**.

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 112/2010.)

- Čl. 3. stavak 2.

Elemente ocjenjivanja određenoga nastavnog predmeta te načine i postupke vrednovanja **izrađuje učitelj/nastavnik** određenoga nastavnog predmeta s učiteljima/nastavnicima istoga nastavnog predmeta, odnosno odgojno-obrazovnog područja na lokalnoj, regionalnoj, odnosno nacionalnoj razini.

Podaci dobiveni od voditelja ŽSV-a odgovaraju na sljedeća pitanja:

- Koji su elementi ocjenjivanja prisutni u nastavi geografije?
- Što učitelji/nastavnici podrazumijevaju pod određenim elementom ocjenjivanja?
- Kako određuju ocjene u okviru pojedinog elementa?
- Koji je kriterij ocjenjivanja u okviru usvojenosti znanja?
- Kako izgledaju pisane provjere znanja?
- Kakav je kriterij ocjenjivanja nizova zadataka objektivnoga tipa?
- Kako se vrednuje napredovanje učenika?
- Što se još vrednuje i ocjenjuje?

Uočene neusklađenosti i problemi

Elementi ocjenjivanja

- Broj
- Imenovanje
- Razumijevanje značenja (što pojedini učitelj/nastavnik uključuje u određeni element)

Pisane provjere znanja

- Kriterij ocjenjivanja
- Vrednovanje i ocjenjivanje kratkih pisanih provjera znanja

Elementi ocjenjivanja

(prema podacima prikupljenim od voditelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

OSNOVNA ŠKOLA	SREDNJA ŠKOLA
Usvojenost znanja	<i>Usvojenost sadržaja/usvojenost nastavnih sadržaja/znanja/geografska znanja</i>
Uočavanje pojava i procesa	<i>Vještine Razumijevanje pojava i procesa/razumijevanje Geografske vještine Povezivanje i primjena Primjena znanja i vještina</i>
Uporaba zemljovida	<i>kartografska pismenost/uporaba zemljovida/karta/orijentacija na kartama</i>
<i>Zalaganje Aktivnost RB Samosatalni rad Grupni rad Ostale geografske vještine Prezentacijske vještine</i>	<i>Samostalni rad Odgovornost prema radu Natjecanja Ostali oblici rada Aktivnost Seminarski radovi Domaća zadaća</i>

Usvojenost znanja

(prema podacima prikupljenim od voditelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

- **Provjerava se i ocjenjuje usmeno i pisano.**

Što obuhvaća?

- Prepoznavanje, opisivanje, uspoređivanje prostornih struktura i procesa, definiranje geografskih pojmova (ključni i novi pojmovi) i njihovo povezivanje s prostorom.
- **Povezivanje, uočavanje uzročno-posljedičnih veza, objašnjavanje, logičko zaključivanje, kritičko prosuđivanje.**

NE

- **analiza grafikona i tematskih karata**

Uočavanje pojava i procesa

(prema podacima prikupljenim od voditelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

- **Geografske vještine**
- 1. **Praktične:** izrada grafičkih prikaza (crtež, skica, grafikon, karta...), izrada prezentacija, postera, plakata.
- 2. **Spoznajne:** uočavanje međuovisnosti među pojavama i procesima, kritičko prosuđivanje; analiziranje grafičkih prikaza; zaključivanje na temelju skica, brojčanih podataka, grafikona, dijagrama, fotografija; čitanje i interpretiranje brojčanih podataka.

NE

- **aktivno praćenje i sudjelovanje na satu,**
- **samostalni, grupni rad i terenski rad učenika,**
- **usmeno provjeravanje,**
- **višeminutne pisane provjere znanja,**
- **ocjene iz znanja ili ispravka negativne ocjene kada u prvoj rubrici nema mjesta u određenom mjesecu**

Uporaba zemljovida

(prema podacima prikupljenim od vođitelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

- **Vještina čitanja** (poznavanje značenja oznaka na kartama, karakteristike karte, signature i njihovo značenje...)
- **Vještina interpretiranja sadržaja geografske karte** (opisivanje i objašnjavanje geografskog sadržaja na geografskoj karti te povezivanje sadržaja karte i stvaranje zaključka i predodžbe o prikazanom prostoru).
- **Vještina orijentacije na/uz pomoć geografske karte**

NE

- **izrada i čitanje svih vrsta grafikona**
- **nacrtati globus, polutke, stupanjsku mrežu, dio nekog kontinenta, određenu državu, zavičaj, topografski sadržaj**

Zalaganje/aktivnost...

(prema podacima prikupljenim od voditelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

bilježiti u prostor za praćenja!

Interes za programske sadržaje i sudjelovanje u aktivnostima

- izrada i prezentacija plakata, PPt prezentacija, referata, seminarskih radova,
- pisanje eseja,
- prikupljanje dodatnog materijala vezanog za nastavu te njegovo prezentiranje,
- redovitost i točnost pisanja domaćih zadaća, rješavanje zadataka u radnoj bilježnici ili radnim listićima dobivenim od učitelja,
- uključenost na terenskoj nastavi,
- sudjelovanje u svakodnevnom kratkom ispitivanju,
- sudjelovanje na natjecanjima i kvizovima znanja.

Odnos prema:

- radu – poštivanje dogovorenih pravila rada, ustrajnost u radu, temeljitost i točnost, prilog skupnom radu i radu u paru,
- vršnjacima, učiteljima

Elementi ocjenjivanja u 2011./2012.

OSNOVNA ŠKOLA	SREDNJA ŠKOLA
Usvojenost znanja	<i>Usvojenost znanja/geografska znanja</i>
(Uočavanje pojava i procesa) Geografske vještine	<i>Geografske vještine</i>
Uporaba zemljovida	<i>Kartografska pismenost</i>

Pisane provjere znanja

(prema podacima prikupljeni od voditelja ŽSV-a, ožujak 2011.)

Vrsta:

- Kratke
- Višeminutne

Oblik:

- Prevladavaju nizovi zadataka objektivnog tipa.

Tipovi zadataka:

- Zadaci s ponuđenim odgovorima, višestrukim izborom, pridruživanja, preuređivanja, zadaci sa slobodnim odgovorima, kratkim odgovorima, zadaci korekcijskog tipa...

Što se njima provjerava?

- Usvojenost, razumijevanje i povezivanje sadržaja; *pismeno izražavanje*, kartografska pismenost.
- Usvojenost znanja i upotreba karte, uočavanje pojava i procesa.

Nema informacija o specifikacijama znanja i vještina koje se provjeravaju

(četiri glavna tipa znanja: činjenično, konceptualno, proceduralno, metakognitivno; šest kategorija kognitivnih procesa: pamćenje, razumijevanje, primjenjivanje, analiziranje, evaluiranje, kreiranje)

Kriterij ocjenjivanja pisanih provjera

(prema podacima prikupljenim od voditelja ŽSV-a)

- Prevladava **apsolutni** kriterij.
- Prosječne granice ocjena:
  - < 50% - nedovoljan (1)
  - 50 – 60% - dovoljan (2)
  - 61 – 79% - dobar (3)**
  - 80 – 90% - vrlo dobar (4)
  - > 90% - odličan (5)

Ljestvice ocjena

- Ono čime je ocjenjivač zadovoljan opisuje se riječju/ocjenom **dobro** (Nacionalni okvirni kurikulum).

Npr. u elementu **znanje**:

- dobar (3) – učenik je usvojio sva znanja (...) koja učitelj/nastavnik očekuje
- vrlo dobar (4) – učenikovo znanje nadmašuje učiteljevo/nastavnikovo očekivanje
- odličan (5) – učenik se ističe originalnošću i kvalitetom svoga znanja
- dovoljan (2) – učenikovo znanje zadovoljava minimum (...)

Praćenje, vrednovanje i bilježenje zapažanja o pojedinim učenicima

- Interes za programske sadržaje i sudjelovanje u aktivnostima.
- Odnos prema.
- Napredovanje kroz kratke pisane provjere znanja.

Praćenje napredovanja učenika kroz kratke pisane provjere

- Učenike valja **naučiti** da se uspoređuju sami sa sobom (**metoda individualnih očekivanja**).
- Kratka pisana provjera od 10 zadataka (znanje/vještine) na kraju svake nastavne teme/na kraju tjedna.
- Na svakoj provjeri moguće je postići najviše 100 bodova.
- Rezultat se određuje neposredno nakon završetka pisanja na način da učenici zamijene pisane provjere a učitelj/nastavnik čita točne odgovore.
- Učenici potom mogu pregledati svoju pisanu provjeru, raspraviti s učiteljem/nastavnikom pitanja/zadatke na koja nisu znali odgovor i onda pisane provjere predaju.

Utvrdjivanje početnog temeljnog rezultata

- Određuje se prema učenikovim ocjenama u prošloj godini.
- Učenik koji je imao ocjenu:
5 njegov temeljni rezultat je 90
4 njegov temeljni rezultat je 80
3 njegov temeljni rezultat je 70
2 njegov temeljni rezultat je 60

Utvrdjivanje bodova napretka

- Svaki puta kada učenici dobe rezultate pisane provjere, ostvareni rezultat se treba usporediti s temeljnim rezultatom i treba dati bodove (0, 1, 2, 3) koji govore o napredovanju.

Bodovi napretka daju se prema napretku u odnosu na prethodne rezultate.

Rezultat na pisanoj provjeri	Bodovi napredovanja	Komentar
5 ili više bodova ispod temeljnog rezultata	0	Možeš bolje.
4 boda ispod temeljnog rezultata do 4 boda iznad njega	1	Prosječan rezultat za tebe – možeš bolje.
5 do 9 bodova iznad temeljnog rezultata	2	Bolje nego obično – dobro učinjeno.
10 ili više bodova iznad temeljnog rezultata ili maksimalan rezultat	3	Odlično! Mnogo bolje nego obično.

Povratna informacija učenicima

- Broj bodova napretka i komentar treba biti napisan na listu pisane provjere i vraćen učenicima što prije.
- Učenici koji su dobili dva ili tri boda trebaju dobiti potvrdu/obavijest... s kojom se upoznaju i roditelji.
- Visok **prosječan broj bodova** napretka rezultira većom ocjenom na polugodištu i na kraju godine.

Preporuke

- Uskladiti elemente ocjenjivanja (broj i naziv).
- Brinuti o sadržajnom obuhvatu pojedinog elementa.
- Biti jasan sebi, učenicima... što provjeravam i ocjenjujem (izrađivati specifikacije znanja, vještina prije provjeravanja).
- Preispitati svoj kriterij ocjenjivanja (posebice za ocjenu dobar).
- Posvetiti odgovarajuću pozornost sadržaju i načinu praćenja svakog učenika imajući u vidu njegove sposobnostima i sklonostima.
- Kratke pisane provjere provoditi u svrhu usvajanja vrijednosti uspoređivanja samih sa sobom, motivacije za učenjem i prilike za napredovanjem.

Zahvaljujem na pozornosti!